

Osmanlı Döneminde Devlet Tarafından Dokuma Ustalarının Başarılarının Taltif Edildiğine Dair Bazı Arşiv Belgeleri

Some Archival Documents Indicating that the Success of Weavers Were Awarded by the Ottoman State

Ahmet AYTAÇ*
Birsen BÜYÜKKAYAER K.**

ÖZET

El dokumaları günümüze kadar genellikle desen, kalite, malzeme, teknik özellikleri veya bir şehir-bölge dokuması esas alınarak makro düzeyde değerlendirilmiştir. Tarihi ve kültürel özellikleri ile sosyal bilimcilerce yeterli düzeyde araştırılması halen tamamlanmamıştır.

Madalya, nişan gibi taltif araçları ise batıya özgü olmakla beraber Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde I. Mahmud zamanında (1730) çıkarılan *Ferahî* ile başlar. Padişah emri ile kimlere ne hallerde verileceği nizamnamelerle belirlenmiştir.

Osmanlı Devleti gerek ordu için, gerekse tekstil mamulü olarak önemli olan geleneksel dokuma imalatında başarı gösterenleri de taltif etmiştir. Devlet için dokuma yapan fabrikalarda kimi zaman yararlılık gösteren çalışanlara ya da sektörün ilerlemesi için katkı sağlayanlara ve teşvik etmek amacıyla zaman zaman nişanlar vermiştir. Tüm bunlar ise Osmanlı Arşivlerinde matbuata dökülerek belgelenmiştir.

Bildiride Osmanlı Devleti tarafından, dokumacılık sahasında başarı gösterenlere verilen nişan ve madalyalarla alakalı Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nde bulunan kimi belgelere değinilecektir.

Anahtar kelimeler: Osmanlı, dokuma, arşiv, madalya, kültür.

ABSTRACT

Until today hand weavings are evaluated on the macro level in terms of their patterns, quality, materials, technical features and city – regional characteristics. Their historical and cultural analyses have not yet been completed by the social scientists.

Although awarding tools such as medals and certificates have Western origins, these tools were used in the late Ottoman period through the legal regulations called *Ferahî* during the reign of Mahmud I. Legal documents indicate the conditions under which these awards can be given by the order of the Sultan.

The Ottoman state awarded the weavings produced for the army and also the traditional weavings which were important as textile products. The state factories awarded the successful workers and also those who contributed to the development of the sector. All these were documented in the Ottoman archives.

This paper is concerned with some documents found in the Turkish Prime Ministry General Directorate of the State Archives concerning the awards related with successful weavers.

Keywords: Ottoman, weaving, archive, medals, culture.

1. Giriş

Halı ve kilim denilince tüm dünyada doğal olarak geçmişte bir kısmı *yaylak-kışlak* biçimi hayat sürmüş Türkler akla gelmektedir.

* S. Ü. Selçuklu Araştırmaları Merkezi, Konya,
e-posta: aaytac@selcuk.edu.tr, cicimsumak@gmail.com
* S. Ü. Sosyal Bil. Ens. Yük. Lisans Öğrencisi, Konya.

Bahattin ÖGEL, XI. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud'un, keçe için *kıdhiz*, halı ve kilim gibi yere serilen şeylerin umumi adının ise *kiviz* olduğunu belirtmektedir. Altay Türkleri halı için *kebis*, Moğolların batı kolu Kalmuklar ise *kevis* adını kullanıyorlardı.¹

Günümüzde hâlen el dokumaları tarihi ve kültürlü, sosyal bilimcilerce yeterli düzeyde araştırılmış değildir. Özellikle konu, araştırmacılar ya da halk bilimciler tarafından genelde desen özellikleri bakımından veya bir şehir-bölge esas alınarak değerlendirilmiştir. Karşılaştırma tekniği kullanılarak, kültür tarihi bakımından yeterince ele alınmamıştır.

Türk halı ve kilimciliğini doğrudan ilgilendiren yayınlarda genelde konu, sanat tarihi ve kültürel açıdan makro düzeyde ele alınmıştır.² Bu alanda yapılan çalışmalar genellikle yörede ya da müzede dokumaların teknik, desen, vb. yönlerden incelenmesi temeline dayalı alan çalışmalarıdır. Osmanlı dönemi halı, kilim ve kumaşları bu bakış açısıyla genellikle eser üzerinde yapılan incelemelere dayalı çalışmalardan ibarettir. Çoğunlukla güzel sanatlar kapsamında değerlendirilen ve bu sahadaki bilim-sanat insanlarınınca ele alınan dokumaların, alan çalışması ile sınırlı olması da bir bakıma doğaldır. Daha çok tarihçi ve sanat tarihçilerin ilgi alanına giren Osmanlı Arşivi'ndeki dokuma kayıtlarıyla yapılan çalışma neredeyse yok denecek kadar azdır. Oysa bir sanat ya da bilim dalıyla alakalı konular incelenirken mutlaka tarihi seyirdeki gelişimi arşiv belgeleri de dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

2. Osmanlı Arşiv'inde El Dokumaları

Yazının bulunmasıyla kendileri ile ilgili her türlü faaliyeti yazılı olarak korumak ve gerektiğinde belgeyerek ispatlamak ve bunları muhafaza etmek ihtiyacı duyan insanoğlu tarihi seyirde arşivlemeyi geliştirerek sürdürmüştür. Sözlük anlamı olarak; *devlet kurumlarının, kuruluş veya şahısların ürettikleri hizmetlerle ilgili her türlü belgeyi, bir sistem dâhilinde muhafaza etmelerine* arşivleme, *belgelerin saklandıkları yere ise* arşiv denir. Tarihin hafıza kayıtları olan arşiv malzemeleri iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Birincisi devlet tarafından kayıt altına alınan belgeler, diğeri ise şahıslarca tutulandır. Ancak bu belgeler, aslında arşiv değildir. Daha sonra konunun uzmanları tarafından yapılan tasnif sonucu ayrılan belgeler arşivlik malzeme niteliği kazanır. Genelde bir belgenin arşiv malzemesi sayılması için

üzerinden 30 yıllık sürenin geçmesi, genel kural olarak kabul görmektedir.³

Türklerde, arşivlemenin tarihi Orta Asya'ya kadar uzanır. Ortaçağın en medeni milletlerinden olan Uygur Türklerinin şehirlerinde resmi yazışmaların saklandığı arşivlerin bulunduğu yazılı belgelerden anlaşılmaktadır. Türk-İslâm geleneğinde de yazılı kâğıda saygı gösterilmesi sebebiyle devlet işlemlerine ait yazışmaların tamamı müsveddeler de dâhil olmak üzere titizlikle muhafaza edilmiştir. Anadolu Selçukluları ile Osmanlı'da diğer Türk devletlerinden gelenek olarak gelen, daha ilk devirlerden itibaren arşiv fikrinin mevcut olduğu ve arşivlere önem verildiği günümüze intikal eden milyonlarca belgeden anlaşılmaktadır.⁴

Ortadoğu ve Balkanlarda asırlarca hüküm süren Osmanlı İmparatorluğu'nda, devletin ilk devirlerinden başlayarak, resmi evraklar, ehemmiyet derecesine bakılmaksızın kese, torba ve sandıklarda belli usul ve düzenlere göre büyük bir titizlikle saklanmıştır. İstanbul'un fethine kadar Bursa ve Edirne'de arşivler teşekkül etmiştir.⁵ Osmanlı Arşivi denilince, İstanbul'da kurulan, şu anda öncelikle İstanbul'daki Başbakanlık Osmanlı Devlet Arşivi, Topkapı Sarayı Arşivi, Ankara'da Vakıflar Genel Müdürlüğü, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyud-ı Kadime gibi arşivler akla gelir. Oysa bunlar, Osmanlı döneminden kalma arşivlerin sadece birkaçıdır. Bunların dışında taşrada kurulmuş çok sayıda vilâyet, kaza, nahiye arşivi de vardır.⁶

Osmanlı Devleti'nde dokumalarla alakalı belgelerde genellikle, *kaliçe* olarak anılan küçük ebatlı *halı*, *halı*, *kilim*, *deve kilimi*, *sayıs kilimi*, *un çuvalı*, *harar*, *torba*, *yelken bezi*, *çuval*, *alaca*, *kirpa*, *garar*, *puşide* gibi isimlerle anılan ürünlerden zikredilmektedir.

Es'ar defterinin 1640 tarihli kayıtlarına göre örneğin; Mâlik Paşa tarzı boyu iki zirâ' altı rub' bir girih eni iki zirâ' seccâdenin 950 akça, Uşak'ın kırmızı üzerine boyu on üç zirâ, eni beş zirâ, yedi rub, bir girih kaliçesinin 840 akça, boyu on zirâ, eni bir zirâ, altı rub, olan mâi ve kırmızı Karaferya işi yan velensesinin 800 akça, boyu üç buçuk zirâ, eni iki buçuk zirâ, altı vukiyye olan Yanbolu'nun mâi tiftik kebesi 550 akça, boyu yedi zirâ, eni altı zirâ, üç rub, olan Germiyan Kula'sı işi mâi deve kilimi 1030 akça olduğu anlaşılmaktadır.⁷

¹ Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş-III*, Ankara, 1978, s. 143-151.

² İsmail Öztürk, "Türkiye'de Halı ve Kilimciliğin Kaynakları, Kaynakçası ve Terminolojisine İlişkin Sorunlar", *Uluslararası IV. Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara, 4-7 Kasım 1997.

³ Ahmet Aytaç, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki İstanbul El Dokumacılığına Dair Bazı Belgeler", *A. K. M. VII. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara, 05-10 Ekim 2009.

⁴ <http://www.egm.gov.tr/arsiv/arsivcilikhakkinda.htm>, 12.09.2008.

⁵ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ar%C5%9Fiv>, 01.107.200.

⁶ Yusuf Küçükdağ, "Konya Şehri'nin Fizikî ve Sosyo-Ekonomik Yapısı", *Makaleler I.*, 2004, Konya, s. 451.

⁷ Yaşar Yücel, *1640 Tarihli Es'ar Defteri*, İstanbul, 1983, s. 74-78.

Kanunnameler, narh defterleri ve bunlara ait hükümlerin 1502'den itibaren her memleket kumaşının cinslerini, dokularını gösterdiğini biliyoruz.⁸ Dokuma ürünlerinin çeşitliliği Osmanlı toplumunda amaç ve inanç bütünlüğünden ziyade, geleneksel ölçülere dayalı evrensel dengeyi sağlamaktaydı. Çarşı, pazar ve han gibi yerlerdeki dokuma üretim, ticaret ve zanaat işleri, Fütüvetnameler, Narh ve Ehli Hiref defterlerindeki kayıtlara göre yapılırdı. Örneğin, bir dokumacı çırağı 1001 gün çalıştıktan sonra kalfa olabilirdi. Ustalığı ise Ahi Ocağı tarafından verilirdi.⁹

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda o dönemde yapılan el dokumacılığı ile alakalı da çok sayıda belge vardır. Ordunun temel ihtiyaçlarından olan; yelken bezi, askerin un çuvalı, kilim gibi malzemeler, cami, Medine, Mekke gibi şehirlerdeki kutsal mekânların yaygıları, dokuma fabrikaları, dokumayla alakalı vergi düzenlemeleri gibi daha dokumayla alakalı pek çok konuda belge vardır (Foto 1).

Foto 1. İstanbul, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.

3. Dokuma Ustalarının Başarılarının Taltif Edildiğine Dair Arşiv Belgeleri

Osmanlı Devleti gerek ordu için, gerekse tekstil malulü olarak önemli olan geleneksel dokuma kültüründe başarı gösterenleri de taltif etmiştir. Devlet için dokuma yapan fabrikalarda kimi zaman yararlılık gösteren çalışanlara ya da sektörün ilerlemesi için katkı sağlayanlara ve teşvik etmek amacıyla zaman zaman nişanlar vermiştir. Tüm bunlar ise Osmanlı Arşivlerinde matbuata dökülerek belgelenmiştir.

Aslında madalya, nişan Avrupa kültürüne ait bir gelenektir. Bundan dolayı da Osmanlı Devleti'nde

oldukça geç kullanılmaya başlanmıştır. Askerî, mülkî ve idarî personele, halktan kişilere ve üst düzey yabancılarla, devlet adına göstermiş oldukları yararlılık ve başarıdan dolayı onurlandırmak amacıyla, padişah emriyle çıkarılmışlardır. Madalya, nişan gibi taltif araçları Batıya özgü olmakla beraber, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde I. Mahmud zamanında (1730) çıkarılan *Ferahî* ile başlar. Padişah emri ile kimlere, ne hallerde verileceği nizamnamelerle belirlenmiştir. Daha sonra *Sikke-i Cedid* ve *Vak'a-i Mısıryye* madalyaları gelir. Madalya sayısı Sultan Abdülmecid ve Sultan Abdülaziz döneminde artış gösterir. Madalya ya da nişan, bir savaşın kahramanlarına, resmi ziyaretlerin, görüşmelerin anısını, başarılı idarî-mülkî kesime ve önemli tarihi olayları ölümsüzleştirmek için ilgili kişilere verilmek için belli sayıda yaptırılırdı. Yanında da ve kime verildiğini açıklayan beratı olurdu (Foto 2).

Foto 2. Sanayi Nefise madalyası

O dönemde, Avrupa'da haç şeklinde olan nişanlar, Osmanlı'da ilk başta oval veya çelenkli askı şeklinde olup, Abdülmecid döneminde çıkarılan *Nişan-ı İmtiyaz*'la birlikte yıldız formunu almıştır. Mecidi nişanı da Sultan Abdülmecid Han tarafından 1851'de çıkarılmıştır. Mecidiye nişanının beş rütbesi vardı. Birinci rütbesinden 50, ikinci rütbesinden 150, üçüncü rütbesinden 800, dördüncü rütbesinden 3000 ve beşinci rütbesinden 6000 adet basılmıştır. Yalnız birinci rütbenin murassası (değerli taşlarla süslemesi) bulunmaktadır. Mecidiye nişanının ortasında çemberle çevrili kabarık kısımda bir tuğra yer alır. Kordon ucuna asılan birinciyle, boyuna asılan ikinci ve üçüncü rütbeli nişanlar, hemen hemen aynı büyüklüktedir. Dördüncü rütbe daha küçük, beşinci rütbeyse en küçük olanıdır. Beşinci rütbe gümüş olup, diğerleri

⁸ Macide Gönül, "Eski Dokumacılık ve Yurdumuzdaki Gelişimi", *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, C:11, S:217, 1967.

⁹ Aydın Uğurlu, "Osmanlı Dönemi Dokuma Ürünlerinde Çeşit Zenginliği", *İlgi Dergisi*, İstanbul, S:52, 1988.

Foto 3. Mecidiye nişanı örneği.

Foto 4. Atatürk'e 1906'da II. Abdülhamit tarafından Kurmay Yüzbaşı İken Şam'daki hizmetlerinden dolayı verilmiş gümüş beşinci rütbeden Mecidi nişanı.

altındandır. Birinci ve ikinci rütbelerin sahiplerine nişanları, padişahın huzurunda takılırdı (Foto 3-4).

Nişan, kişiye özel ve hayatta olduğu sürece kullanılmak üzere; ne için verildiğini açıklayan beratıyla padişah tarafından törenle takılırdı. Her nişan için ayrı çıkarılan nizamnamelerde, nişanın kaç dereceli olduğu kimlere verileceği, nasıl kullanılacağı maddeler halinde yazılı olurdu. Yüksek dereceleri elması olan nişanlar ise şemseleri ile birlikte kullanılırdı. Sadece *Şefkat nişanı* ve *Hanedan-ı Âli Osman nişanı* ölüm halinde geri alınmaz ve kullanılmamak kaydıyla varislere hatıra diye saklanmak üzere bırakılırdı. Yabancı devlet büyükleri için yapılan nişanlar ise nizamnamede belirtilen sayıların dışında tutulurdu.

Osmanlı Arşivi'nde dokümanlarla ilgili belgelerin tamamı Arap harfleriyle yazılmış ve Osmanlı Türkçesidir. Bu araştırmada ise doküma ustalarının taltif edilmeleri ile alakalı belgeler ele alınırken sadece *İradeler*, *Dâhiliye* ve *Yıldız Defterleri* dikkate alınmıştır. Çalışmanın bildiri ile sınırlı olmasından dolayı arşiv belgelerinin bir kısmının sadece özetleri verilmiştir.

3.1. İradelerde Yer Alan Belgeler

İradeler, Hatt-ı Hümayunların devamı niteliğindedir. İrade, padişah emrini ifade etmektedir. Sadaret evrakının önemli bir kısmını iradeler oluşturur.

3.1.1. İradeler Tasnifi, Dahiliye Evrakı, 132 Dosya, 6805 Gömlek Numaralı, 1847 Tarihli Belge

Kaliçe doküma ve imali hizmetinde müstahdem (ücretle çalışan) iki nefere *nişan* verilmesi (Foto 5-6)...

3.1.2. İradeler Tasnifi, Meclis-i Mahsus Evrakı, 79 Dosya, 2282 Gömlek Numaralı, 1847 Tarihli Belge

Uşak ve Gördes kazalarında *nesc* (*dokunan*) ve imal olunmakta olan *kaliçe* ve *kilim*lerin bir sene müddetle gümrük iltiması ve imalinde müstahdem olan iki nefere kimseler ile Kapıcıbaşı Ali Ağa'ya *nişan* itası (bahşetmek) ve imal eyledikleri *kaliçelerden* ahz (tutulan, kabul) olunan gümrüğün hafifletilmesi...

3.1.3. İradeler Tasnifi, Taltifat Evrakı, 11 Dosya, 1310 C-081 Gömlek Numaralı, 1892 Tarihli Belge

Hereke Fabrikası'nda *kaliçeler* imal eden Mehmed Çavuş'a, *dördüncü rütbeden Mecidi* (şeref) ve zevcesine *üçüncü rütbeden Şefkat Nişanı* itası (Foto 7)...

3.1.4. İradeler Tasnifi, Taltifat Evrakı, 18 Dosya, 1310 N-182 Gömlek Numaralı, 1892 Tarihli Belge

Arakiye *kaliçe ustası* Hasan Ağa, Faik ve *işlemeci* Dikran Efendilere ve Hüdavendigar Defterdanı Halid Bey'e *Sanayi-i Nefise* (*Güzel Sanatlar*) *Madalyası* ihsanı (lütufu) (Foto 8)...

3.1.5. İradeler Tasnifi, Taltifat Evrakı, 58 Dosya, 1312 M-150 Gömlek Numaralı, 1894 Tarihli Belge

Hereke Fabrika-i Hümayunu *Kaliçe* Mualimlerinden Melek, Sabiha, Arab Fatma, Fahriye ve Emir Ayşe Hanımlara *Sanayi Madalyası* ihsanıyla itası (Foto 9)...

مردود چاکر کجه لریه رکه
تاجیونج دکمال صندنه کتیم کی نفر کتایک بولادور غنیدی سیدور اولدور برقصده ملاح کتیدی بویج اولدینده موی اوما تاپامه عاقبت کویس
کتدوره سینه جود برقصده تندر ویرس قضا - ویشقا ویشا اولدور برقصده موی اوما بوشیب اولدینجه صودوره برقصده تندر علی رعصای عقیق
اولدور سعاده عقیق ساقا: سقاده رفیق بویس اولدینجه کلیم ۱۸۰۰ رکا تینجا کجای برقصده اولدیده لرؤزانه عقیق سعاده کویس
۱۳۲ / ۶۸۰۵
i.DH. 1

Foto 5.

OSMANLI DEVLETI DAVETI BAKKANLIGI
مردود چاکر کجه لریه رکه
تاجیونج دکمال صندنه کتیم کی نفر کتایک بولادور غنیدی سیدور اولدور برقصده ملاح کتیدی بویج اولدینده موی اوما تاپامه عاقبت کویس
کتدوره سینه جود برقصده تندر ویرس قضا - ویشقا ویشا اولدور برقصده موی اوما بوشیب اولدینجه صودوره برقصده تندر علی رعصای عقیق
اولدور سعاده عقیق ساقا: سقاده رفیق بویس اولدینجه کلیم ۱۸۰۰ رکا تینجا کجای برقصده اولدیده لرؤزانه عقیق سعاده کویس
۱۳۲ / ۶۸۰۵
مردود چاکر کجه لریه رکه
تاجیونج دکمال صندنه کتیم کی نفر کتایک بولادور غنیدی سیدور اولدور برقصده ملاح کتیدی بویج اولدینده موی اوما تاپامه عاقبت کویس
کتدوره سینه جود برقصده تندر ویرس قضا - ویشقا ویشا اولدور برقصده موی اوما بوشیب اولدینجه صودوره برقصده تندر علی رعصای عقیق
اولدور سعاده عقیق ساقا: سقاده رفیق بویس اولدینجه کلیم ۱۸۰۰ رکا تینجا کجای برقصده اولدیده لرؤزانه عقیق سعاده کویس
۱۳۲ / ۶۸۰۵

Foto 6.

بلدرد کجه لریه رکه
باش کات داریس
۵۷۹۶
مردود چاکر کجه لریه رکه
تاجیونج دکمال صندنه کتیم کی نفر کتایک بولادور غنیدی سیدور اولدور برقصده ملاح کتیدی بویج اولدینده موی اوما تاپامه عاقبت کویس
کتدوره سینه جود برقصده تندر ویرس قضا - ویشقا ویشا اولدور برقصده موی اوما بوشیب اولدینجه صودوره برقصده تندر علی رعصای عقیق
اولدور سعاده عقیق ساقا: سقاده رفیق بویس اولدینجه کلیم ۱۸۰۰ رکا تینجا کجای برقصده اولدیده لرؤزانه عقیق سعاده کویس
۱۳۲ / ۶۸۰۵

Foto 7.

۵

بدر کمالی
باش کتات داری

۶۰۶۸

عرقه سعاده دائره فیوضه باهره سه فرسه اولنا عرقه قابله نان اعما هذ منده بون
 عرقه اوسنی سه اعایمه فائمه و ایشامی دیرانه افند بیره و من کور قابله نان فنی دایله
 مأموره هذ ادنی - ولاین دفره دارن خاله بته حایه نفیه مه ایسی صانه بوردیلر دوسمه
 مقفیله تک ایضای شرفه در اوله اراده سنیه حنا به خروفنا هی ایجاب عالیسنه اولغه
 اولیاده امروزمه حلیه من لاکه - ایله مصله شیخ ایله مصله سرط سعاده بوردیلر
 برکات

Foto 8.

۵

بدر کمالی
باش کتات داری

۷۱۷

سه خدیجه منی هرکه خاریقه هرکجه قابله سعاده رنده ملک و بحر و عرفی طمه و حرمه در عاشره فائده صناع
 شایسته اصاده بوردیلر من سعاده لایم تک ایضای شرفه در اوله اراده سنیه حنا خدیجه ای قضای عالیسنه
 بوردیلر اولیاده امروزمه حلیه من لاکه - ایله مصله شیخ ایله مصله سرط سعاده بوردیلر
 برکات

Foto 9.

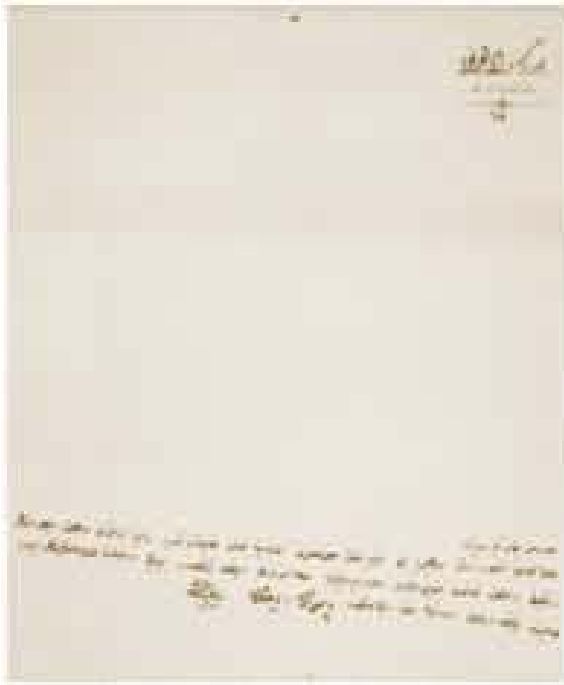

Foto 10.

3.1.6. İradeler Tasnifi, Taltifat Evrakı, 175 Dosya, 1317/M-043 Gömlek Numaralı, 1900 Tarihli Belge
Konya İnas Mektebi *Halı Muallimesi* Teonosya Hanım'la talibattan Kadriye, Emine, Akdas, İsmet, Leyla, Fatma, Şefika ve İsmet Hanımlara *Sanayi Madalyası* ihsanı (Foto 10)

3.1.7. İradeler Tasnifi, Taltifat Evrakı, 365 Dosya, 1323 Ra-159 Gömlek Numaralı, 1905 Tarihli Belge

Hereke Fabrika-i Hümayunu *kaliçehanesinde* müstahdem (ücretle çalışan) muallimlere *Sanayi Madalyası* itası (Foto 11-12)

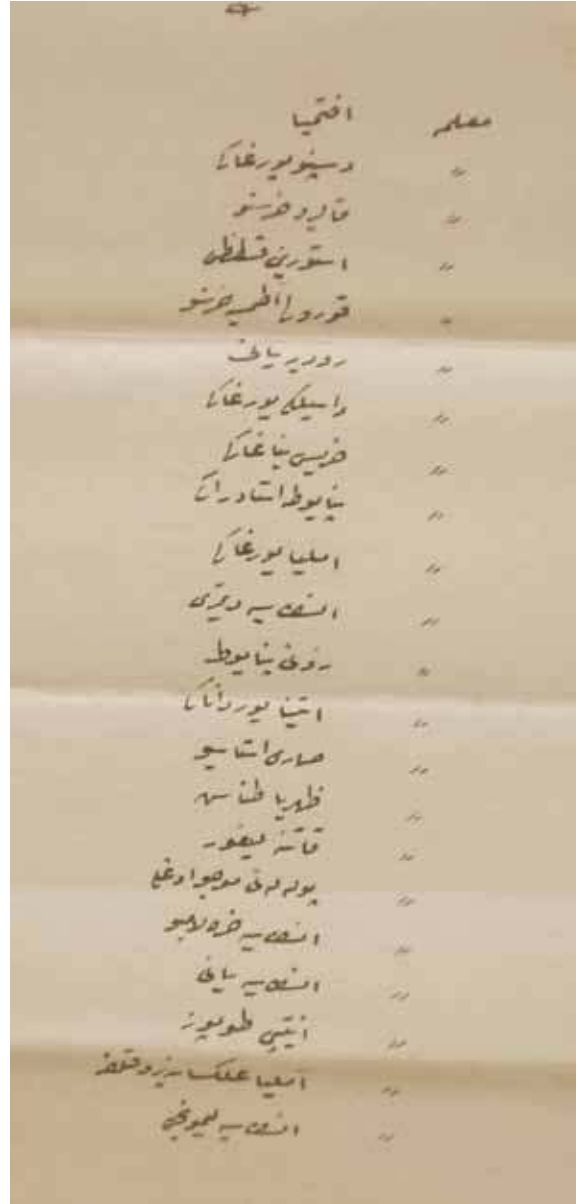

Foto 12.

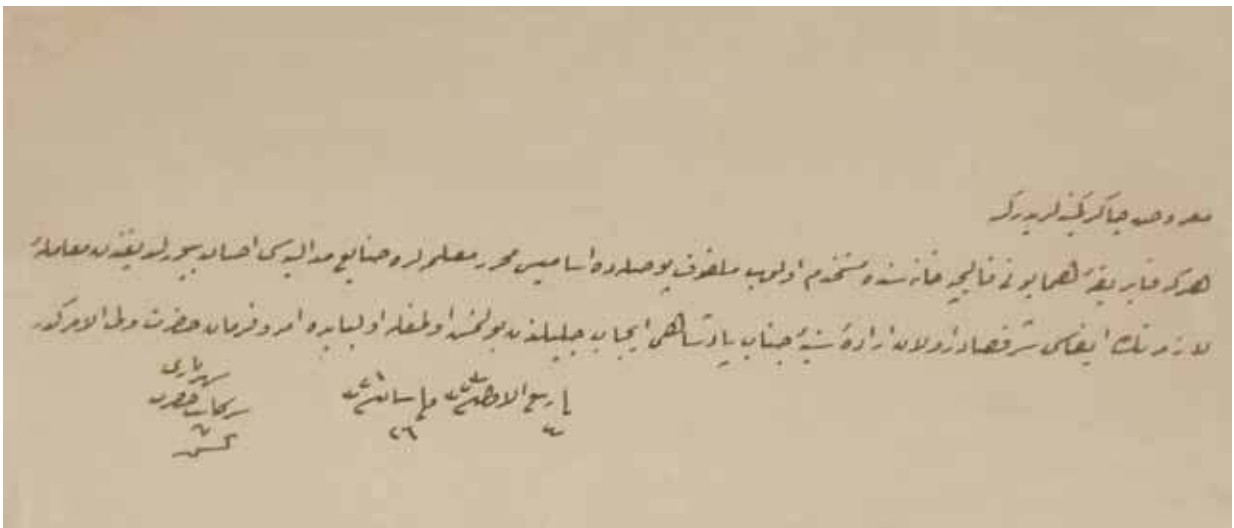

Foto 11.

داخلیه نقاشی قلم مخصوص مدیریتی				میتسی	سودی	تاریخ نویسی و سردی
		۱	داخلیه نقاشی قلم مخصوص مدیریتی		۱۹۱	تاریخ نویسی
		۲	داخلیه نقاشی قلم مخصوص مدیریتی	تاریخ نویسی	تاریخ نویسی	تاریخ نویسی
		۳		۱۵	۱۵	۲

درج و اعطاء اینکاره خایه صنایع نقاشی قلم مخصوص مدیریتی

دارالعماره در خایه صنایع نقاشی قلم مخصوص مدیریتی در تاریخ ۱۵/۱۰/۱۳۱۰
 توسط خایه صنایع نقاشی قلم مخصوص مدیریتی در تاریخ ۱۵/۱۰/۱۳۱۰
 حساب بازرسی در خصوص اینکاره خایه صنایع نقاشی قلم مخصوص مدیریتی

Foto 13.

داخلیه نقاشی قلم مخصوص مدیریتی				میتسی	سودی	تاریخ نویسی و سردی
		۱	داخلیه نقاشی قلم مخصوص مدیریتی			تاریخ نویسی
		۲	داخلیه نقاشی قلم مخصوص مدیریتی	تاریخ نویسی	تاریخ نویسی	تاریخ نویسی
		۳		۱۵	۱۵	۲

درج و اعطاء اینکاره خایه صنایع نقاشی قلم مخصوص مدیریتی

دارالعماره در خایه صنایع نقاشی قلم مخصوص مدیریتی در تاریخ ۱۵/۱۰/۱۳۱۰
 توسط خایه صنایع نقاشی قلم مخصوص مدیریتی در تاریخ ۱۵/۱۰/۱۳۱۰
 حساب بازرسی در خصوص اینکاره خایه صنایع نقاشی قلم مخصوص مدیریتی

Foto 14.

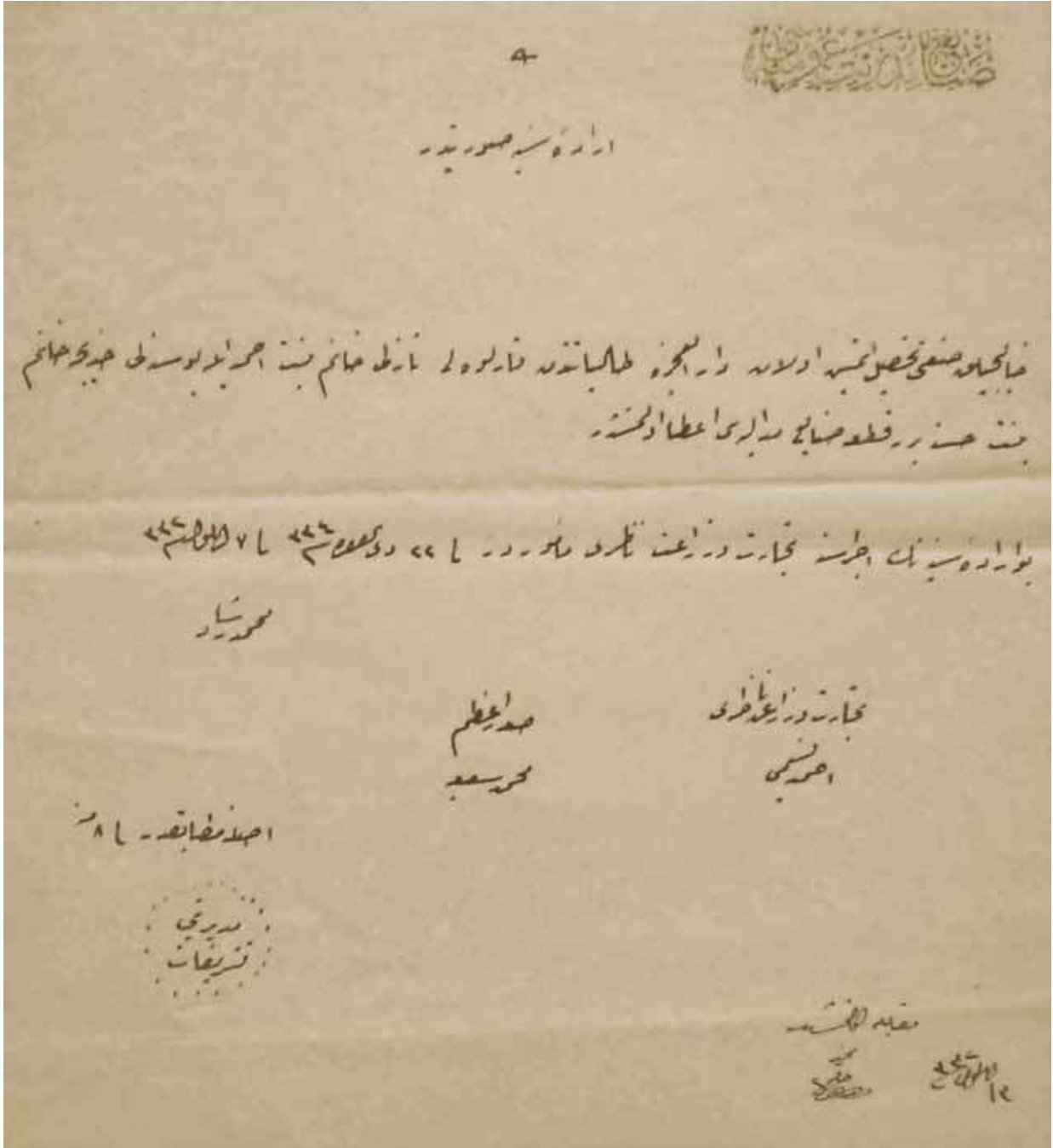

Foto 15.

3.2. Dahiliye Evrakında Yer Alan Belgeler

Dahiliye Emniyet-i Umumiye, Muhaberat-ı Umumiye, Matbuât, Heyet-i Teftişîye gibi kalemlerce işlerini yürüten Dahiliye Nezareti'nin bu birimlere ait evrak gruplarını ve nezaretin yazışmalarının hülâsa kayıt defterlerini ihtiva eder.

3.2.1. Dahiliye, Kalem-i Mahsus Müdüriyeti Belgeleri, 41 Dosya, 37 Gömlek, 1334 Tarihli Belge

Sanayi-i Nefise açısından değerli *halılar* imal eden Darülaceze talebelerinin *Sanayi Madalyası* ve taltif edilmesi (Foto 13-14-15-16)

3.2.2. Dahiliye, Mektubi Evrakı, 1834 Dosya, 20 Gömlek Numaralı, 1890 Tarihli Belge

Osmanlı tebaasından ve İzmir muteber tüccarlarından olup üçüncü Ordu-yu Hümayunu'nun *kilim* ve kösele müteahhidi Papaz oğlu Corci Efendi'nin hizmetlerinden dolayı *Mecidi Nişanla* taltifi (Foto 17)

3.2.3. Dahiliye, Mektubi Evrakı, 2188 Dosya, 80 Gömlek Numaralı, 1898 Tarihli Belge

Halıcılık sanatında başarılı hizmetlerde bulunan kimselerin *Sanayi Madalyası*'yla taltifleri (Foto 18)...

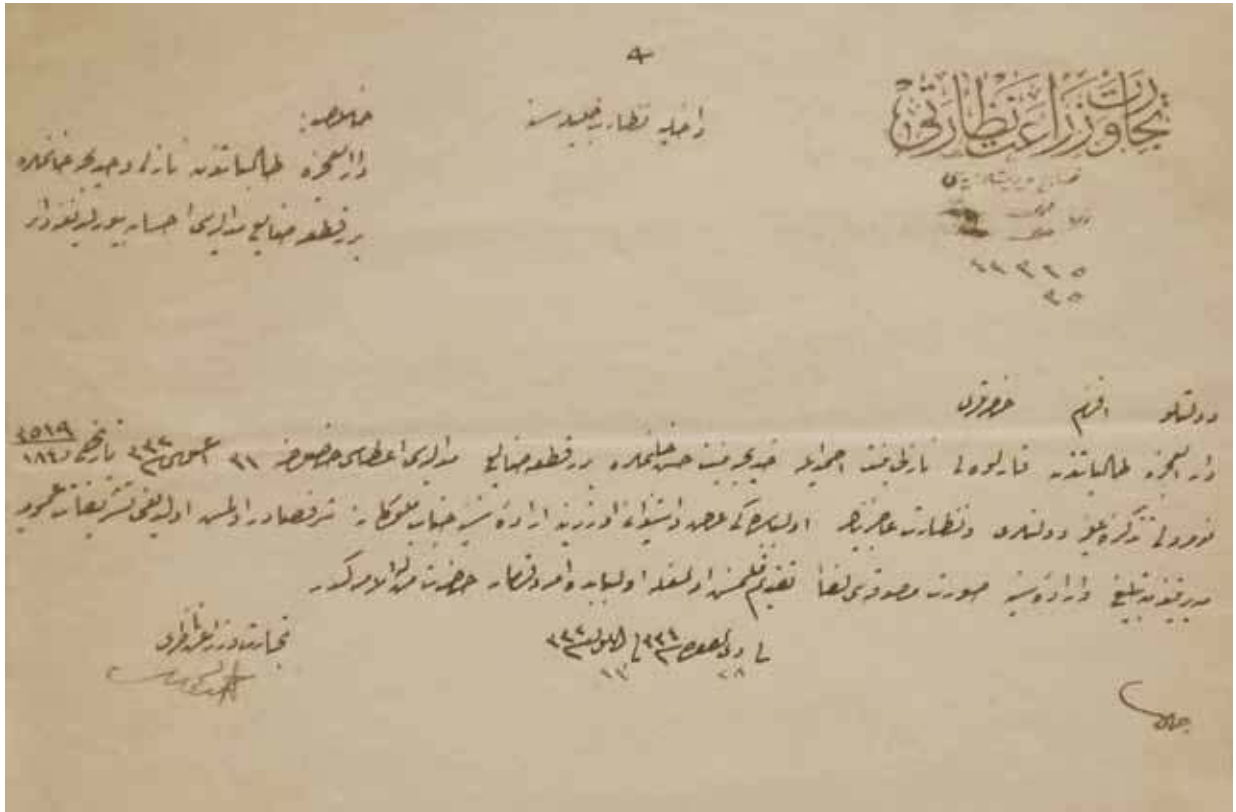

Foto 16.

Foto 17.

3.2.4. Dahiliye, Mektubi Evrakı, 890 Dosya, 3 Gömlek Numaralı, 1904 Tarihli Belge

Darülaceze *halı* tezgâhlarında kullanılmak üzere, Uşak'a sipariş edilen ipleri ücretsiz getiren Küpe-lerzade Mehmed Sadık Efendi'nin *taltifi* (Foto 19-20-21)

3.3. Yıldız Evrakında Yer Alan Belgeler

Saray'da II. Abdülhamid Han döneminde oluşan defter ve kayıtları olan Sadaret Resmî Maruzat, Perakende Evrakı, Mütenevvi Maruzat Evrakı, Hususi Maruzat vd. gibi kısımlardan oluşmaktadır.

3.3.1. Yıldız Mütenevî Maruzat Evrakı, 91 Dosya, 64 Gömlek Numaralı, 1893 Tarihli Belge

Edirne Hastahanesi için *velense* hediye eden Kontes Konarsika ile oğlu Papa'nın mabeyincisinin *nişanlarla* taltifleri (Foto 22-23)

4. Sonuç

Osmanlılarda, Selçuklular ve öncesinden gelen bir anlayışla belge arşivleme önemli bir mesele olarak kabul görmüştür. Dokumacılığın geliştirilmesi, standartların ve kalitenin yükseltilmesi için de devlet tarafından birtakım tedbirlerin alındığını yine belgelerden öğrenmekteyiz. Kimi arşiv belgelerinde, dokumaların desenlerine dahi müdahale edildiği anlaşılmaktadır ki, üretimde mümkün olduğunca kalite ve estetiğin yakalanması için çaba sarf edildiği anlaşılmaktadır. Sipariş usulü ile yaptırılan dokumaların örnek numunelere göre yaptırıldığı ve bunun belirli bir kalitede üretim sağlamaya yönelik kimi tedbirler olduğu tahmin edilmektedir.

Dolayısıyla dokumacılık sanatında yararlı hizmet görenler de zaman zaman nişanlarla, madalyalarla taltif edilmişlerdir.

Konunun bildiri ile sınırlı olması nedeniyle ele alınan on iki belgede toplam altı kişiye nişan, iki kişiye dördüncü rütbeden Mecidi nişanı, bir kişiye üçüncü rütbeden Mecidi nişanı, bir kişinin ne ile olduğu açıkça yazılmamakla beraber taltifi, on sekiz kişiye

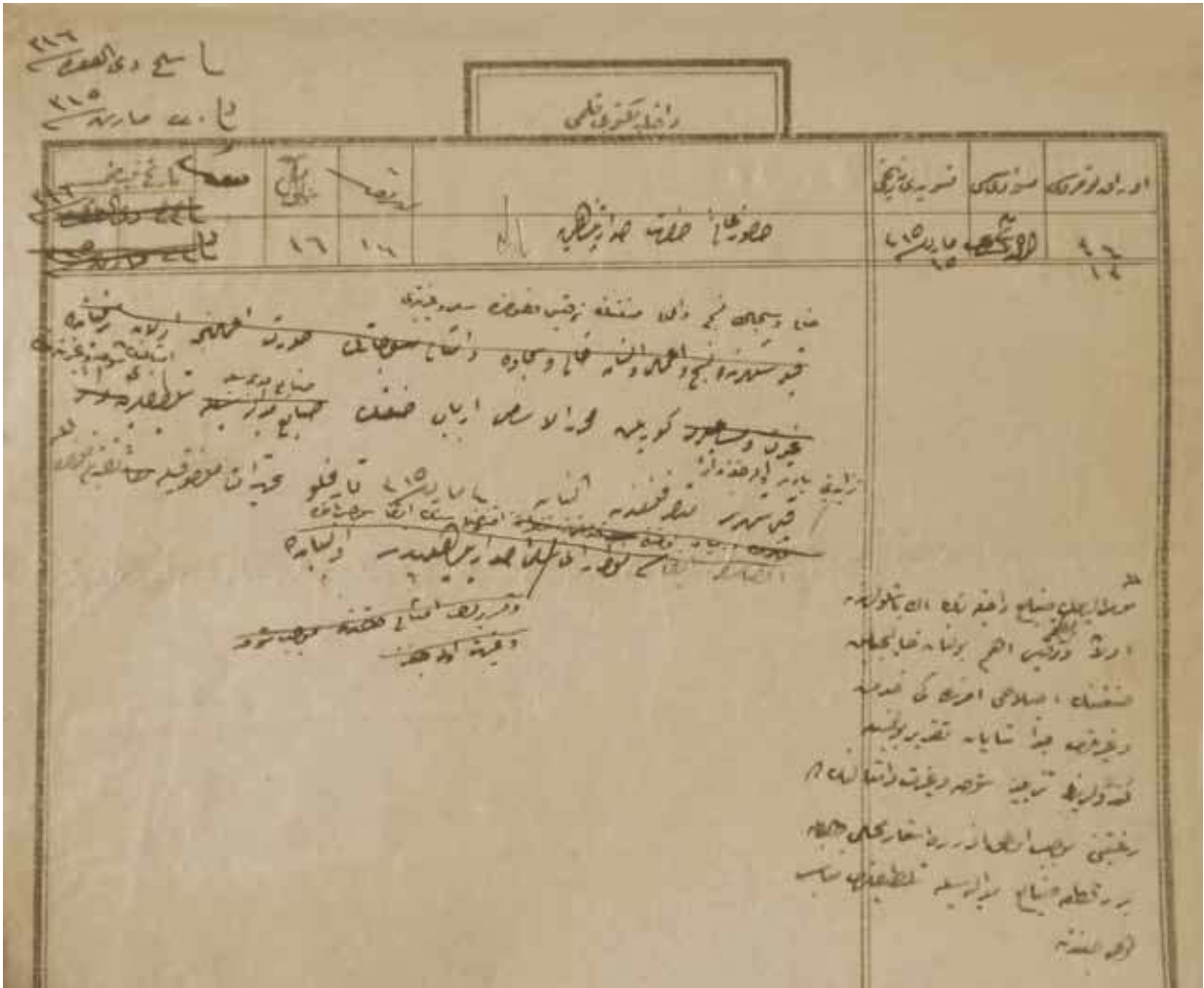

Foto 18.

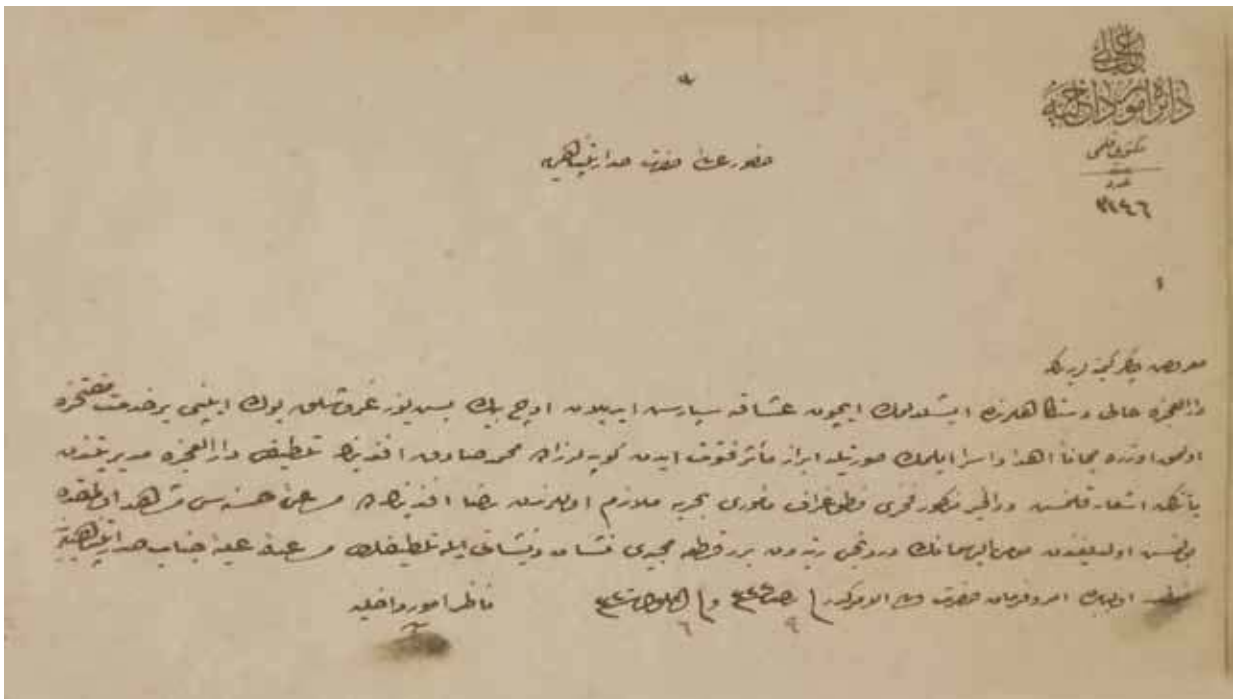

Foto 19.

Foto 20.

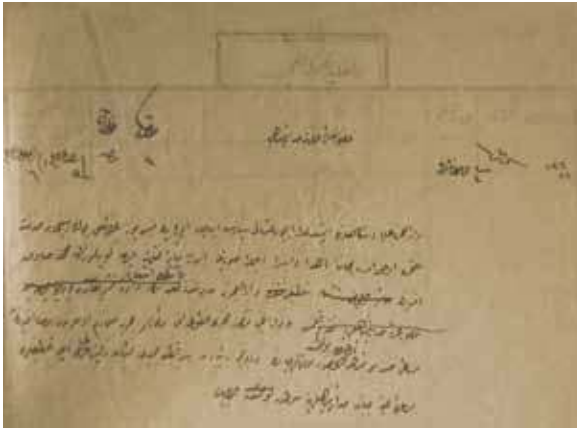

Foto 21.

Sanayi Nefise madalyası ve yine sayıları belli olmakla beraber muallimler, Darülaceze talebeleri ve bazı kimseler, Sanayi Nefise madalyası ile ödüllendirildikleri anlaşılmaktadır.

Osmanlı döneminde dokumacılığın fonksiyonel kullanım alanları itibarıyla ne denli önemli bir yeri olduğu ve gerek imali, desenleri, boyasıyla devletin ne denli hassas davrandığı, tedbirler aldığı, hatta savaşta kahramanlık gösterenlere verilen nişan ve madalyalarla dokumayla alakalı kimselerin taltif edilecek kadar ispat buluyor.

Kaynaklar

- Aytaç, Ahmet (05-10 Ekim 2009), "Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki İstanbul El Dokumacılığına Dair Bazı Belgeler", *A. K. M. VII. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara.
- Küçükdağ, Yusuf (2004), *Konya Şehri'nin Fizikî ve Sosyo-Ekonomik Yapısı, Makaleler I.*, Konya, s. 451.

Foto 22.

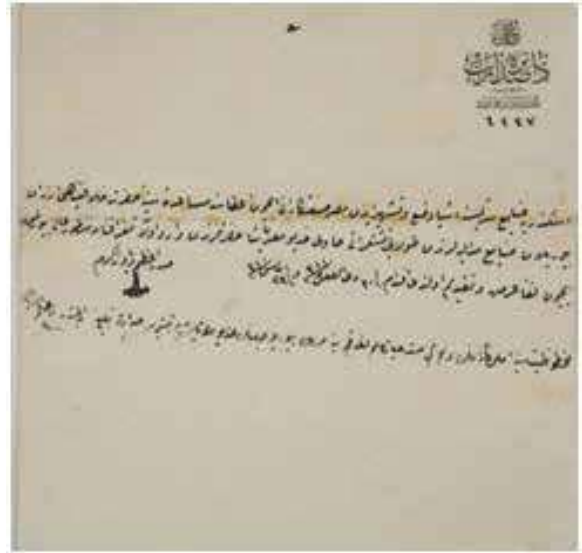

Foto 23.

- Gönül, Macide (1967), "Eski Dokumacılık ve Yurdumuzdaki Gelişimi", *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, C:11, S:217.
- Ögel, Bahaeddin (1978), *Türk Kültür Tarihine Giriş-III*, Ankara, s. 143-151.
- Öztürk, İsmail (4-7 Kasım 1997), "Türkiye'de Halı ve Kilimciliğin Kaymakları, Kaynakçası ve Terminolojisine İlişkin Sorunlar", *Uluslararası IV. Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara.
- Uğurlu, Aydın (1988), "Osmanlı Dönemi Dokuma Ürünlerinde Çeşit Zenginliği", *İlgi Dergisi*, İstanbul, Sayı:52.
- Yücel, Yaşar (1983), *1640 Tarihli Es'ar Defteri*, İstanbul, s. 74-78. <http://www.egm.gov.tr/arsiv/arsivcilik/hakkında.htm>, 12.09.2008. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ar%C5%9Fiv>, 01.107.2008.